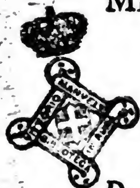
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

MENTIS ET ANIMÆ HUMANÆ CONSENSU AC DISSENSU.

QUAM,

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOANNIS ORTWINI WESTENBERGII,

J.U.D. ET JURIS CIVILIS ROMANI AC HODIERNI IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA ANTECESSORIS ORDINARII;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu,*
& Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè ac legitimè consequendis,

Publico & Solemni Examini submittit

PAULUS KIRCHOVIUS,
Hamburgensis.

Ad diem 19. *Octobris* 1725. *hora locoque solitis.*

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud CONRADUM WISHOFF. 1725.

CHARISSIMO PARENTI SUO,

D O M I N O

D.D. GOTTFREDO KIRCHOVIO,

PER OCTO LUSTRA MEDICO HAMBURGENSI

FELICI ET CORDATO:

NEC NON

VIRO CLARISSIMO ATQUE PERITISSIMO,

D O M I N O

D. CHRISTIANO KIRCHOVIO,

PER ANNOS XLI. ILLUSTRIS SENATUS HAMBURGENSIS

PHARMACOPOEO SOLERTISSIMO,

PATRUO SUO HONORATISSIMO:

FRATRIBUS GERMANIS, LAUBA-LUSATIS,

V I R I S

DE REPUBLICA HAMBURGENSI

BENE MERITIS,

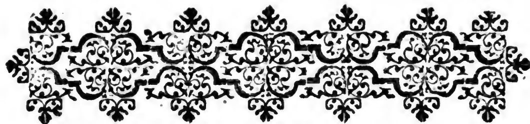
IN AMORIS, HONORIS ET GRATITUDINIS TESSERAM,

CUM OMNIGENÆ FELICITATIS ET LONGÆVITATIS

V O T O I N T E G E R R I M O,

Inauguralem hanc ſuam ea, qua decet,
reverentia dicat & conſecrat.

PAULUS KIRCHOVIUS,
HAMBURGENSIS.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE MENTIS ET ANIMÆ HUMANÆ CONSENSU AC DISSENSU.

PRÆFAMEN.

Doctrinam de Mente & Anima humana scitu summe necessariam esse, quivis deprehendet, qui se ipsum recte cognoscere studebit: sicut enim hæc primarias hominis tradit partes, ita docet omnium actionum humanarum autores, ac ducit ad notitiam rerum profundarum, quæ multos fugiunt, qui de cognitione sui nunquam cogitarunt. Non defuerunt equidem, qui suas de Anima meditationes aperuerunt, ast tot & tantis difficultatibus involutas, ut Oedipo opus sit singulares eorum dijudicare hypotheses. Notavit hoc jamdudum Illustris D. A. Q. RIVINUS, *Præceptor meus desideratissimus, in Differt. de Spiritu hominis vitali, verbis sequentibus:* Legi ac revolvi non superficialiter, quæ ab aliis in hac materia scripta sunt, reperi autem eandem a plurimis omnino neglectam, ab aliis rejectam, a paucis notatu aut scitu digna tradita esse. *Existunt etiam, qui*

de nullo corporis motore solliciti, ad usum practicum & medentis scopum obtinendum, certam & constantem effectuum observationem sufficere statuunt, ac ne hilum quidem ad tutam morborum persanationem & prudentem remediorum administrationem conferre putant, an quis sciat, quomodo remedia agant in has vel illas partes? quid moveat solida corporis nostri, vel motum peristalticum ventriculi & intestinorum efficiat? num fluidum per nervos aut arterias allatum sit mobilissimum? aut an principium quoddam agens, vel ratione præditum, vel eadem carens, motus in corpore perficiat? *Quibus tamen subscribere nequeo, cum corporis nostri motorem nosse, totius Medicinæ cum Theoreticæ tum Practicæ fundamentum & Veteres & plurimi Recentiorum statuerint; præsertim cum sine hujus motoris notitia nec vires totius corporis bene cognosci, nec genuinæ indicationes practicæ in quamplurimis morbis erui queant. Unde non male me facturum reputavi, quod pro Inaugurali materiam* de Mentis & Animæ humanæ Consensu & Dissensu *selegerim disquirendam. Sed condonabit L. B. si in hac totius Medicinæ & Philosophiæ naturalis abysso defecerim quodammodo, cum meliora docenti palmam offerre sim paratus. Rem omnem exponent duo Capita: primum Naturam Mentis & Animæ humanæ distinctam cum Facultatibus earum explicabit: alterum Societatem atque Nexum Mentis cum Anima intimum declarabit. Faxit Omnipotens, ut omnia cedant in sanctissimi sui Nominis gloriam ac proximi meamque salutem!*

CAPUT I.

MEMBRUM I.

De Mentis Natura ejusque Facultatibus.

§. I.

Hominem esse animal rationale præsuppono cum sanioribus Philosophis, h. e. plurima habere communia cum brutis, motum, sensum, appetitum, digestiones, secretiones & excretiones viscerum &c. ita, ut horum intuitu ad idem genus animalium referri possit; Mentem vero tanquam præcipuum, divinum ac singulare quid possidere, quo ipso a bestiis omnino distinguatur. Non sunt ergo nisi duæ partes hominis essentiales, Mens puta & Corpus. Illa spiritualis est prorsus instar angelorum; hoc vero materiale. Differt itaque Mens a corpore tanquam spirituale a materiali, quæ profecto inter se confundi non debent, quanquam nil repugnet, quominus uniri queant, si Deo ita visum fuerit.

§. II. Placuit autem æterno Numini in Creatione hominis Adamum e gleba terræ formare, eique postmodum inspirare viventem, h. e. immortalem Spiritum. Unde recte colligo:

Q. Creator corpori e terra jam formato superaddidit, id non est materiale, sed spirituale.

Atqui Mentem &c. Ergo.

Quid enim opus fuisset singulari Mentis inspiratione, siquidem & ipsa esset instar reliqui corporis, scilicet materialis? *vid. Gen.* 2. ℣. 7. *Formavit Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in Animam viventem*, ubi per spiraculum vitæ commode spiritus vivens sive immortalis intelligi potest. Confirmant idem alia S. Scripturæ loca, *Eccles.* 12. ℣. 7. *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & Spiritus redeat ad eum, qui dedit illum*,

lum, quæ de morte hominis ſeu Mentis e corpore diſceſſu loquuntur. Ita Regis Davidis unicum erat votum *Pſalm.* 31. ỳ. 16. *In manus tuas commendo Spiritum meum Domine &c.* Quid quod! Salvator noſter ipſe in cruce moribundus ita *Luc.* 23. ỳ. 26. exclamat: *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum!* Et Stephanus, cum lapidibus trucidaretur, *Actor.* 7. ỳ. 58. Salvatorem ſuum his verbis invocat: *Domine Ieſu recipe Spiritum meum!*

§. III. Communiter quidem duas proprietates tribuunt Menti humanæ, immaterialitatem ſcilicet & immortalitatem, qui ſane termini multis negativi apparent, nihil certi vel poſitivi determinantes. Sit enim Mentem non mori, Mentem non participare de terra, aqua ſimilive materia, unde quidem intelligo qualis Mens non ſit; interim quæ illius natura proprie ſit, adhuc ignoro. Retineamus igitur terminum Spiritus, & quidem ſenſu pneumatico, ac conceptum habebimus magis clarum & diſtinctum, ſi modo Mentem conferre cum aliis velimus Spiritibus, utpote quorum proprium eſt nihil materiale in ſe continere aut unquam interire.

§. IV. Non diffiteor etiam in S. Scriptura Animæ haud raro adſcribi, quod Menti debebatur, juxta communem loquendi formulam. Noſtratibus magis familiare eſt: *mein Leib und Seele*, quam *mein Leib und Geiſt*. Ita *Pſalm.* 84. ỳ. 3. legimus: *mein Leib und Seele freuen ſich in dem lebendigen Gott*, ubi tamen in textu Hebraico vocabulum reperitur, quod per Mentem ſive Spiritum explicari potuiſſet commode. Sic Salvator noſter *Matth.* 10. ỳ. 28. ad Apoſtolos ſuos: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, Animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete illum, qui poteſt Animam & corpus perdere in gebennam.*

§. V. Quis non videt Animam hic nominari rationalem, cum tamen potius nominanda fuiſſet Mens? Certe apud Græcos, HIPPOCRATEM, ARISTOTELEM atque alios νȣ̃ς Mens, & Ψυχὴ Anima manifeſte diſcrepant, nec unquam νȣ̃ς de brutis dicitur, quanquam fortaſſe Ψυχὴ ad hominem referatur frequentius. Apud Latinos Mens de homine proprie dicitur; Anima autem in genere de animalibus, quatenus ho-

rum corpora ab hoc principio vitali revera animantur, i. e. moventur per totam vitam, ita ut hoc motore deficiente per mortem, vita quoque animalis pereat. Apud nostrates spiritus ille immortalis ad differentiam animæ brutorum appellatur *des Menschen vernünfftige Seele*. Imo si vel maxime absolute *des Menschen Seele* dicatur, subintelligitur tamen vox *vernünfftig*, si de Mente loquamur, sed revera, si accuratiores esse velimus, a se invicem distinguenda esse illa duo, vel unicus evincit locus *ad Ebr.* 4. ℣. 12. *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem Animæ ac spiritus:* quod si enim Anima & spiritus unum idemque sunt, quomodo dividi possunt? Sic & illud dictum Pauli 1 *Thess.* 5. ℣. 23. huc quadrat: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, & Anima, ut & reliquum corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* Nam & ex hoc ipso discrimen inter Mentem, Animam & corpus clarissime demonstratur, quanquam tres hominis partes essentiales non æque commode hinc nonnulli demonstrare velint.

§. VI. Perspecta sic, quantum licuit, Mentis natura, sequitur ut ejus usum sive Facultates a Deo creatas examinemus. Sciendum itaque erit eam præcipue ad imaginem Dei fuisse creatam, instructam videlicet sapientia sive perfecta scientia rerum divinarum, h. e. notitia ipsius Dei & eorum quæ in cœlo terraque condiderat, ac summa prudentia in rebus agendis, potissimum quæ ad gloriam divini Numinis amplificandam faciunt, vel ad vitæ sanctitatem spectant, id quidem omne studiose observando, quod lex insita vel facere jubet, vel prohibet. Ut plura non addam, piget enim ac pudet incomparabile illud donum, quod soli homini a Deo T. O. M. concessum, turpiter adeo amissum cacodæmonis invidia ad peccandum invitante protoplastos, *Gen.* 2.

§. VII. Deperdita igitur proh dolor! imagine divina, vix reliquiæ perfectionis supersunt; restitutionem autem in integrum vix ac ne vix quidem sperare possumus, usque dum post resurrectionem mortuorum pristinum impetrabimus ni-

torem, & non modo isangeli, sed etiam isodei erimus, prævia clarificatione cum ipso Deo nostro uniti.

§. VIII. Quas interim reliquias habemus, iis utimur quousque possumus, quotidie eo allaborantes, ut quantum possibile defectus successu temporis restituantur: siquidem neque intellectus noster hodie, neque voluntas, quam vocant, vel in eruenda veritate, vel in faciendis bonis & malis fugiendis nobis satisfacit, sed & ignorantia ac malitia nobiscum nata, nisi gratia Spiritus Sancti accesserit, dominatur & elucescit ubique.

§. IX. Duo nimirum sunt capita quibus continentur Mentis nostræ objecta: versatur enim Mens vel circa Theoretica sive speculativa, vel circa Practica sive facienda. Circa speculativa occupatur intellectus secundum ARISTOTELEM Gr. διάνοια; circa facienda voluntas Gr. βούλησις.

§. X. Theoretica hoc in loco non accipienda sunt pro illis quæ oculis contemplamur, sed quæ sunt supra captum sensuum sublimiora. Intellectus sane si perfectus est, qualem angelis tribuimus, apprehendit simplicissimo conceptu e. gr. Deum ipsum, non modo quod sit & revera existat, sed & qualis sit, æternus, justus, omnipotens &c. Quanquam vero a nobis existentia Dei ejusque justitia, misericordia, & quicquid perfectionis cogitari potest, cognoscatur a natura, non videtur tamen intellectu simplici, sed potius ratiocinatione apprehendi, aut certe clarius demonstrari. Sic enim recte colligimus: Qui cœlum terramque creavit, ab æterno fuit; Item, Qui solus omnia fecit quæcunque voluit, omnipotens est &c.

§. XI. Extendit se intellectus noster ad res creatas pariter e. gr. eclipsin solis ac lunæ; quatenus in oculos incurrit, observant etiam bruta; illius autem causas unde oriatur nos non nisi Mente nostra assequimur. Ita intelligimus in plantarum semine latitare principium quoddam activum virtute plastica instructum, quod secundum ideam insitam successive omnes partes ad arborem vel herbam pertinentes producat, radices puta, caules, folia, flores, fructus &c. In animalium generatione eodem modo sese habent omnia, nisi quod du-

duplex ubique ſexus ad generationem requiratur. Verbo, diſciplinæ omnes theoreticæ, quocunque nomine veniant, ad intellectus exercitationem non parum conferunt.

§. XII. Ita enim ex altera parte diſciplinæ practicæ ad voluntatem referri debent. In puncto religionis recte colligimus, ſi Deus juſtus eſt, timere illum oportet, nec mala facere, ut pœnam evitemus irati judicis. In converſatione civili ſuum cuique tribuendum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Privatim ut te ipſum atque tuos, uxorem liberosque nutrire queas, otioſus eſſe non debes, ſed laborandum & certum vitæ genus eligendum eſt, ut habeas quod ad ſuſtentationem ſufficiat. Honeſtati ſemper ſtudendum, ut fama tua maneat illæſa.

§. XIII. Quemadmodum autem, ſi veritas eruenda eſt, non ſtatim prima quæ occurrit opinio a nobis probari ſolet, ſed potius dubitare licet, uſque dum de certitudine illius ſecuri ſimus: ita deliberandum eſt diu, antequam in aliquod factum conſentiamus, ne forſan paulo poſt illius iterum pœniteat.

MEMBRUM II.

De diſſimili Animæ Natura ejuſque Facultatibus.

§. I.

In tradendis corporis noſtri partibus HIPPOCRATEM, Medicinæ patrem & principem merito ſequor, qui *Libro Popularium* VI. *Sect.* 8. *p.* 819. has vocat τὰ ἴσχοντα, ἢ ὁρμῶντα, & ἢ ἐνισχόμενα σώματα, quod LINDENIUS per *continentia*, *impetum facientia*, & *contenta corpora* explicat. Hippocrati noſtro aſſentitur GALENUS *Tr. de tremore*, *palpitatione*, *convulſione & rigore Lib.* 1. *p.* 52. *Quæ hominem* (ſeu potius corpus ejus) *conſtituunt*, *ut Hippocrates nos docebat*,

 ſunt

sunt solida, humida & spiritus: meminit autem ipsorum his verbis: continentia dicens, contenta & impetu ruentia. Continentia quidem solida nuncupans, ut quæ comprehendant tegantque humida: contenta autem humores, ut qui a solidis comprehendantur, quæ impetu ruunt spiritus, siquidem in omnem corporis partem momento temporis, & facile, & citra impedimentum perveniunt.

§. II. Cur ab hac satis accurata divisione corporis partium recedam causam habeo nullam: missis autem hac vice partibus solidis humoribusque sermo mihi erit tantum de impetum facientibus, seu moventibus tum solidas partes, tum humores. Has quidem in scholis Medicorum communiter appellant spiritus, utpote qui subtilissimæ & summe activæ sunt naturæ, ideoque cum humoribus, multo minus cum solidis confundendi. Interea materiales existunt, atque ita a Mente & spiritibus proprie sic dictis discrepant.

§. III. Igneam vero Animam esse inde apparet, quod animalium corpora, quamdiu vivunt, sint actu calida plus minus, post mortem autem prorsus frigida, unde sic argumentor:

Q. Calorem præstat animalibus dum vivunt, id meretur nomen ignis vitalis.

Atqui Anima &c. Ergo.

Nec obstat dari animalia quædam actu frigida e. gr. serpentes, ranas & similia amphibia, ac præ cæteris aquatilia. Largior enim ejusmodi corpora esse frigidiora, si conferantur cum aliis actu calidis; non sequitur tamen quod destituantur omni calore aut igne. Si enim verum est e. gr. carpionem hyberno tempore frigore rigescere totumque congelari, iterumque, si post horam unam vel alteram aquæ immergatur, reviviscere, sequitur summum frigoris gradum in pisce non dari, sed aliquas adhuc ignis particulas in eo latitare, quod ex thermometri usu quodammodo clarius apparebit. Quæ enim inter aquam frigidam & glaciem est differentia, eadem erit inter piscem aquis recenter extractum & glaciatum.

§. IV.

§. IV. Sane ignis sat copiosus in actu frigido e. gr. silice, chalybe similibusque inesse potest, quanquam sensu tactus non percipiatur: quid quod spiritus vini similiaque inflammabilia frigida sunt brumali tempore, cum tamen ex toto sint ignea, aut certe in flammam convertantur citra ullam vel phlegmatis vel capitis mortui remanentiam. Quodsi ergo corpora manifeste frigida ignem abscondere possunt, ut calor hinc oriundus ope tactus explorari nequeat, male piscibus & amphibiis negatur ignis animalis.

§. V. Provoco ad regnum vegetabile, in quo procul dubio reperitur ignis in ipsis arboribus, plantis &c. qui facit ad germinationem, florum productionem, seminum maturitatem &c. quod in regno animali præstat alias ignis vitalis. Sunt aliquæ stirpes e terris calidioribus ad nos allatæ, quæ vix ac ne vix quidem servari possunt, nisi calente per totum annum hybernaculo custodiantur: sunt aliæ e. gr. helleborus niger, qui media etiam hyeme, quam primum solis radios tantisper sentiunt, flores suos ostendunt sat elegantes. Itaque calor, etiam si debilis fuerit, calor tamen est, ignisque paucus non minus est ignis, quam si fuerit copiosus.

§. VI. Audiamus HIPPOCRATEM *Lib. 2. de Diæta p. 229. Ex igne & aqua omnia constituuntur, & animalia & terra nascentia, & ex his augescunt, & in hæc secernuntur & resolvuntur.* Ac *Lib. 1. p.* 182. ubi hæc de animalibus speciatim habet: *Constituuntur tum animantia alia omnia, tum homo ipse, ex duobus, differentibus quidem facultate, concordibus vero & commodis usu, igne inquam & aqua: hæc autem ambo simul sufficientia sunt tum aliis omnibus, tum mutuo sibi ipsis; utrumvis vero seorsim neque sibi ipsi, neque ulli alteri sufficiens est. Vim igitur ac facultatem utrumque ipsorum talem habet: ignis enim omnia per omnia movere potest; aqua vero omnia per omnia nutrire &c.*

§. VII. Extra controversiam respexit optimus hic medicinæ parens ad generationem & stirpium & animalium, ac proinde aliam vult materiam, ex qua vegetabilia & animalia nascantur, humidum primigenium scilicet, cui aquæ nomen dedit:

dit tanquam humori: in hoc autem liquore ſpermatico contineri principium vitale ſive ignem aſſerit, virtute plaſtica inſtructum, & ad conſervationem vitæ ſufficiens. Neque vero credendum eſt, ignem hunc formato corpore rurſus evaneſcere; ſed ſtatuendum potius, eundem hunc ignem, qui corpus ſibi commodum formavit in generationis negotio, idem poſtmodum conſervare, nutrire & augere per totam vitam.

§. VIII. Age igitur, videamus Animæ hujus Facultates, & apparebit clariſſime has omnes cum animalibus reliquis homini communes eſſe. Saltem præmonendum erit, animalia quædam habere communia cum ſtirpibus, quædam vero propria, ut vel ideo præ cæteris facultates animales dici queant.

§. IX. Ita Facultas, quam vocant locomotivam, qua pro lubitu animalia ſuum mutare locum poſſunt, manifeſte diſtinguit illa ab omnibus creatis aliis. Foſſilia ſedem ſervant ſuam perpetuo, niſi dimoveantur: arbores & quicquid ad ſtirpium genus pertinet, ubi ſemel radices egerunt fixas, ibi hærent conſtanter. Et quanquam cœleſtia corpora, planetæ cum ſuis ſatellitibus loca ſua quotidie mutent, cum animalibus tamen comparari non poſſunt, quoniam hæc ipſa libertatem habent ſeſe movendi & quieſcendi quotieſcunque ipſis viſum fuerit, id quod de ſideribus dici nequit.

§. X. Sunt quidem motus animalium diverſi, quorum alii arbitrarii ſunt penitus, alii neceſſarii, ut etiam iis inſciis atque invitis fiant, alii fere mixti, ita, ut interdum arbitrarii, interdum etiam inviti notentur.

§. XI. Arbitrarii motus ſunt capitis, artuum & totius corporis; ſeorſim oculorum, palpebrarum, narium, linguæ, maxillæ inferioris; in brutis quibuſdam etiam aurium atque caudæ. Involuntarii motus ſunt cordis, ſtomachi & inteſtinorum motus periſtalticus, utpote ad diſtributionem chyli, ſanguinis aliorumque humorum ſumme neceſſarii. Thorax autem cum diaphragmate & coſtis nunc quidem moventur, etiam nobis inſciis inter dormiendum, quoniam aëre nul-

lo

lo modo carere possumus; nunc vero inter vigilandum agitantur motu arbitrario, quando inter colloquendum vel cantandum eundem vel retardamus, vel acceleramus pro arbitrio nostro.

§. XII. Quemcunque vero ex his motum examinemus, eum unice ab Anima sive igne vitali proficisci certum est. Nempe ligetur nervus e. gr. in canibus aut ranis ad crura excurrens, & eodem temporis momento cessabit omnis sensus motusque, ita, ut si acie cultri pungatur crus, neque sensus neque motus in eo appareant notæ: quamprimum autem ligatura iterum removetur, vel saltem nodus ex parte deligatur, hoc ipso quoque restituitur sensus & motus. Experimentum hoc sane probat manifeste, nec musculos nec fibras eorum in crure facultatem habere sese movendi aut etiam sentiendi, nisi spiritus, quem vocant influum, per nervum accesserit, insito spiritui nunc vel impedito vel plane dissipato succurrens. Qui igitur fibram motricem nominat, huic non assignat vires movendi principaliter, sed organice tantum, h. e. fibras vult esse aptas, ut earum opera Anima movere possit membra movenda. Sicuti enim funiculi ad currum trahendum sunt idonei, si scilicet equus alligetur, quo absente nihil valent: ita fibræ musculorum partes movent quibus inseruntur, non propria virtute, sed potius Animæ principaliter omnia moventis. Ecquis ignorat sanguinem per cordis pulsum in universum corpus distribui, haud raro autem superveniente lipothymia ob negatum Animæ concursum subito deficere, uti exempla mulierum passione hysterica correptarum, aut per terrorem vehementiorem in syncopen lapsarum abunde docent. Sed ignem vitalem deficere in hoc casu quis dubitet? cum, quæ ante pauca temporis momenta hilares satisque sanæ videbantur, ex improviso palleant ac refrigerentur moribundarum instar.

§. XIII. Sed mirum non est, partes solidas & humores moveri ab Anima, quippe quæ ignea tota est summeque activa: gaudet nimirum particulis subtilissimis, consequenter pene-

netrantibus & ad movenda alia maxime idoneis. Conferamus ignem cum reliquis elementis, & constabit aperte nullum aliud cum eo comparari posse. Etenim terra quietis amans tanquam ponderosa præ cæteris resistere magis motui videtur, quam eundem cum aliis communicare: aqua ob fluiditatem concreatam facilius quidem movetur, sed ad movendum tardior igne, uti rotæ aquaticæ molendinarum docent: paulo major est impetus aëris afflatu suo cursum navigii per altum mare accelerantis: ad ignis vero velocitatem nihil est, quod adspiret. Nam & ignis vulgaris ossa frangit, ferrum penetrat & saxa, quid obstat quominus ignis vitalis totum corpus, ipsa etiam ossa permeet? Adeoque nec audiendi sunt, qui succum quendam nervosum transeunti àffingunt igni, quasi vero fluidum nerveum ad seri naturam accedens commodius per tubulos nervorum angustissimos moveri possit, quam fluidum igneum (sit venia verbo). Cur enim non potius suo nomine ignem appellamus ignem, & scapham scapham?

§. XIV. Porro cum animalibus communes habemus sensus externos pariter atque internos. Si sensus externos examinemus, dubium non est, quin eorum gratia peculiarem structuram habeant singula sensoria, ut de objectis sensibilibus accurate judicare queant, quatenus scilicet animata sunt. Ut enim speculum accurate politum recipit imagines omnis generis, sed citra sensum, sic oculus, tanquam instrumentum maxime aptum, objecta excipit visibilia, quæ postmodum ab Anima inhabitante cognoscuntur. Idem de reliquis esto judicium: oculi enim non vident, sed Anima in oculo; aures non audiunt, sed intus habitans Anima; nares non olfaciunt, lingua non gustat, corpus totum non sentit, nisi quatenus ab igne vitali animatur.

§. XV. Obiter hic noto dari quoque non incelebres Viros, qui brutis sensus omnes denegare malint, de quibus rectius affirmare licebit, eos carere mentis usu, quam bruta sensibus. Canis certe venaticus leporem insequitur cervum aut vulpem & reliquas feras, quas non videt: alius latentes

in

in arvis cothurnices perdicesque narium sagacitate reperit, olfactu tamen destituitur: alius carnem eligit præ pane, si permixta sint invicem, quorum discrimen neque gustu, neque olfactu, neque visu observare potest: alius si nomine suo ab hero vocatur, absque mora surgit & accedit, quanquam neque vocem domini sui audiat, neque visu aut olfactu cognoscat, ubi illum reperiat. Ut alia taceam, crediderim potius sensus in brutis excellentiores esse atque perfectiores quam in homine ipso:

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ratio in promptu est: siquidem homines post lapsum amisere plurimum de ideis concreatis, & perfectione primum concessa, bruta non æque.

§. XVI. Quid dicam de sensibus internis, sensu communi scilicet, phantasia & memoria? Cadunt sane hi ipsi quoque in bruta. Vocamus enim sensum communem, quando distinguimus quæ distinguenda sunt sensibilia; phantasiam quando connectimus quæ connectenda sunt; memoriam quando repetimus ea, quæ antehac fuere a nobis comprehensa. Differunt hi sensus interni ab externis, quod etiam absente objecto circa sensibiles proprietates Anima sit occupata: deinde nec sensorio singulari indigent sensus interni, sed absque hoc ipso continuant contemplationem ejus ideæ, quam antehac conceperunt. Neque enim sensus communis indiget sensorio communi, nisi totum corpus pro illo haberi velis. Siquidem fieri solet haud raro, ut rem visam cum audita vel etiam lecta conferamus, tuncque sensum communem appellamus, si a se invicem distinguantur, quæ diversa sunt; phantasiam, si combinentur, quæ non male inter se cohærent; si vero diligenter repetam mihique familiare reddam, quæ accuratius nosse cupio, memoriæ illud mandare dicimus, quæ illa, quotiescunque visum fuerit, eadem reddere solet, etiamsi jam diu fuerint facta.

XVII. Ita columbam e. gr. cernimus marem suum distinguere ab aliis; gallinam suos congregare pullos; aviculas et-

iam ſylveſtres proprium invenire nidum, quanquam longius inde diſceſſerint.

§. XVIII. Neque enim inter vigilandum unice ſenſus operantur interni, verum etiam inter dormiendum: imo videtur Anima tum maxime indulgere phantaſiæ ſuæ, quando ſenſoria quieſcunt externa. Quid enim inſomnia ſunt aliud quam phantaſiæ luſus, vel etiam ſenſus communis aut memoriæ? quando ea, quæ interdiu fortaſſe caſu obvenerunt, in ſomno iterum repetuntur, dijudicantur, permiſcentur &c.

§. XIX. Verum hæc fieri abſque affectu vel alteratione prorſus impoſſibile videtur: nec enim omnia ſenſibus obvia indifferenter ſe habent, ſed eorum quædam placent, quædam diſplicent. Quæ nova ſunt, adeoque hactenus incognita, pariunt admirationem, quæ magis jucunda, lætitiam, quæ pulchra, potius amorem, bona imminentia, ſpem &c. vice verſa contemtum gignunt quotidiana, triſtitiam, dolores aliaque infauſta; odium & iram excitant, quæ nos male habent; metum, quæ imminens minitantur infortunium.

§. XX. Reſtat, ut cæteras etiam videamus facultates, quas Anima fere communes habet cum ſtirpibus, videlicet nutritionis ac generationis negotium. Non inficiamur notabilem quidem intercedere differentiam, ſi rigoroſe plantas cum animalibus conferre velimus in utroque paſſu. Nam & apparatus longe major eſt ad nutritionem animalium quam ſtirpium; & in generationis actu vel unicum ſufficit ſubjectum ad productionem ſimilis herbæ vel arboris; cum ex altera parte animalium generatio non fiat, niſi concurrente ſexu maſculino ſimul & fœminino. Nihilominus ſi modum nutritionis in utroque genere accurate penſitemus; unica eſt materia, ſuccus e. gr. herbarum, ſanguis animalium, aut ejus analogum, quæ ab igne vel plantarum vel animalium concoquitur, atque ita præparatur, ut omnes totius corporis partes inde ſuum impetrare & alimentum & incrementum valeant. Quanquam fortaſſe appetitus ille naturalis plantarum

non

non sit idem omnino cum fame & siti animalium.

§. XXI. Simile quid de appetitu venereo animalium judicandum est. Nemo facile dixerit herbas tentari salacitate, quanquam Veteres sexum quoque diversum in vario plantarum genere quærere voluerint. Nihilominus idem principium vitale, quod ignem interpretamur, secundum ideam a Creatore impressam nunc stirpem producit, nunc animal secundum omnes partes ad integritatem corporis necessarias.

CAPUT II.

MEMBRUM I.

De Mentis Regimine.

§. I.

Consideravimus hucusque seorsim duo in nobis agentia, Mentem scilicet atque Animam. Nunc vero dispiciendum est ulterius, quomodo se habeant in homine, an singula suum locum possideant judicii distinctum, an vero in societatem coëant amicam, atque ita consentiant in rebus decidendis?

§. II. Prius illud ideo admittendum haud esse arbitror, quod neque Animæ neque Menti certa sedes in cerebro, corde aliove loco assignari queat; siquidem longe facilius operationes Mentis æque ac Animæ nobis concipere possumus, si ubique præsentes fuerint, & amica societate junctæ, Anima cum Mente communicare possit de rebus sensibilibus, & vice versa Mens cum Anima, quotiescunque cogitationes Mentis a corpore in actum deducendæ sunt.

§. III. Ut brevis sim, voluit Deus Omnipotens homi-

nem creare non instar animalis, ut sensibilia tantum objecta apprehendere valeat; neque ut angelum tantum, qui gloriam Dei decantet indesinenter, sed utramque naturam animalem & spiritualem coire in unum voluit, ut causam haberet multo magis admirandi opera divina, gratiasque agendi pro beneficiis non numerandis. Quemadmodum autem in poris partium solidarum habitare sanguinem & humores alios voluit, ita in sanguine Animam, in Anima Mentem: nec dubitavit in Mente piorum sibi habitationem statuere, ita ut in hac unione vitam hominis præsertim regenerati consistere nullum sit dubium.

§. IV. In præsenti capite de Mentis atque Animæ unione nobis ex professo agendum est, in quo duo quidem momenta præ cæteris animadvertenda sunt, nempe *Regimen Menti concessum in Animam*, & *Ministerium corporis sive Animæ*, quod Menti debet.

§. V. Mentis regimen ita se habet: primo si motum spectes, Mens quidem immediate non movet corpus aut membra, neque in arbitrario sic dicto, sed moderatur ipsam Animam, ut se ad Mentis intentionem componat. Adeo nulla est ars, ne manualis quidem, in qua Mentis concursum cum Anima non manifeste apprehendamus. Certe pictoria, plastica, architectura, mathesis atque aliæ opera quidem sunt manuum, ingenio tamen non carentia. Attendamus saltem ad musicam, ubi e. gr. tractandum est organon pneumaticum majoris apparatus, sane artis non est manibus pedibusque impellere, ut confusos hinc inde sonos edat, sed ut hi ipsi inter se cohæreant, & ad certam reducantur harmoniam, & quidem præcise juxta præscriptum hymnum, id quidem opus est judicii, quod in Animam butorum nunquam cadit.

§. VI. Secundo in sensibus & quidem externis haud rarum est hominem falli, e. gr. solem ac lunam in cœlo instar orbis lucidi cernimus vix spithamam æquantis; longe majus tamen utrumque corpus esse colligimus non modo ex luce adeo late diffusa; sed imprimis solis vires in mutatione tempestatum insigniores abunde probant, illum omnino esse sat

ma-

magnum, ob diſtantiam autem longe majorem diminutum quaſi apparere.

§. VII. Si concionatorem audiamus articulos fidei explicantem, alius quidem eſt ſonus verborum, quem etiam canis fortaſſe adſtans auribus percipit; valorem autem eorum, quæ altioris ſunt indaginis, non intelligit, ſed is unice, qui ex verbo revelato antea jam didicit.

§. VIII. Alias mens noſtra rerum ſenſibilium qua talium vix curam habet, ideoque odores, ſapores, lumen ac tenebras, colorem, ſenſum atque ſimilia vix ac ne vix quidem definire poteſt, cum tamen Anima promte diſtinguat, ſi modo ad ſenſoria pervenerint; nihilominus Mens interdum cooperatur, ubi fortaſſis Anima deficit: exempli loco ſit balſamum quoddam ſuaveolens, quod recipit omnis generis olea deſtillata, ambram moſchumque; procul dubio ſi odor e. gr. ligni rhodii, cinamomi aut moſchi prævaleat, de eo ſatis certa erit Anima; qua vero proportione mixta ſint ingredientia cuncta, ut odor tertius hinc emergat, non adeo promte dijudicare poterit, niſi Mens eadem probe penſitaverit. Ita ſapores omnis generis permiſcere ſolent coqui, ut nemo cepas, allium, poma citri & aurantiorum, herbam baſilici, thymi, rorismarini, ſaturejæ aliorumque aromatum guſtum ſatis diſtinguere poſſit; id enim artificium eſt ſapores adeo diverſos, uti ſunt acidum, dulce, ſalſum, aromaticum & amarum ita temperare, ut non niſi artis ejuſdem peritus tale quid imitari valeat. Idem de ſenſibus internis dicendum eſt, nam & ſenſus communis, phantaſia & memoria non parum juvantur, corriguntur & confirmantur a Mente, quotiescunque Anima ſibi ſola vix ſuffecerit: imo ſi fortaſſis per inſomnia a vero aberraverit Anima, ad minimum eorum vanitatem detegit Mens, quamprimum expergefacta fuerit.

§. IX. Tertio præ cæteris regimine Mentis opus habent affectus, ſæpe nimis quam brutales etiam in homine: aut enim nimis vehementes ſumus in ira & malo avertendo, ut neque homicidium committere vereamur, præ nimia vindictæ cupiditate; aut in bono arripiendo adeo avari, ut etiam ea quæ

ſunt alterius in noſtram poteſtatem fraudibus aut furto rapiamus lubentes. In amore etiam intempeſtivo perſonarum minus honeſtarum quot non errores committuntur tota die? quanquam ſana ratio diſpendium famæ, fortunæ ac ſanitatis cum eo connexum clare ſatis ob oculos ponat. Nec deſunt qui voluptatibus ita ſe manciparunt, ut diem illum periiſſe putent, quem non comeſſando & compotando tripudiantes tranſegerint, etiamſi ſuo damno experiantur lætitiam hujusmodi immodicam conſumto patrimonio paupertatem infallibilem poſt ſe trahere. Quod vulgo dicunt, omne nimium vertitur in vitium, id profectò de affectibus in genere omnibus affirmare licebit; niſi enim modus ſervetur in triſtitia, metu, ſpe ſimilibuſque, graviora nonnunquam ſequuntur mala, quæ viro magnanimo non æque accidunt.

§. X. Quarto non habet Mens, quod in nutritionis negotio afferre poſſit. Ita enim Salvator noſter *Matth. 6. ℣. 27.* ſuos alloquitur diſcipulos: *Quis veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum &c.* Hoc tamen non obſtante ſunt, qui ſaginando corpus ad ſuffocationem uſque pinguefacere ſolent, tota die gulæ curam gerentes, quod ſane facili negotio declinare poſſent, ſi modo ſibi temperare ſciant. Sic enim generatio ipſa actus eſt Animæ ſenſitivæ; nihilominus ſi quæ circumſtantiæ loci, temporis, perſonarum ſimileſque concurrant, ad earum examen Mens quoque admittenda erit.

§. XI. Bone Deus! quanta non obſervatur quotidie lucta carnis & ſpiritus: adeo inobediens Menti eſt Anima, ut inſtar equi indomiti vel furioſi excuſſa habena equitem ſecum rapiat, nolentem volentem non ſine manifeſto periculo. Ita enim exclamat *Paulus Epiſt. ad Romanos c. 7. ℣. 23. & ſeqq. Scimus quod lex ſpiritualis eſt, ego autem carnalis ſum venundatus ſub peccato: quod enim operor, non intelligo; non enim quod volo bonum hoc ago, ſed quod odi malum illud facio: ſi autem quod nolo illud facio, conſentio legi, quæ bona eſt; nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum. Scio enim quod non habitat in me, h. e. in carne*

mea

mea bonum; nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago: si autem quod nolo illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quod mihi malum adhæreat. Consentio namque legi Dei secundum internum hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi Mentis meæ & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse Mente servio legi Dei, carne autem legi peccati.

§. XII. Extra controversiam carnem, quam Paulus nominat, non vult esse musculos aut substantiam fibrosam cordis aliarumve partium. Quomodo enim quod pure passive se habet, & ab alio regitur principio, resistere adeo Menti potest? commode igitur caro hic explicatur per totum corpus, & quidem animatum in oppositione Mentis, quod in S. Scriptura alibi quoque observamus. Ita Christus dormientes alloquitur discipulos suos *Matth.* 26. ℣. 41. *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem: spiritus quidem promtus est, caro autem infirma.* Ad hunc modum Apostolus modo allegatus in *Epistola ad Galat. c.* 5. ℣. 17. *&* 18. sese explicat: *Dico autem in Christo, spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis: caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcunque vultis illa faciatis; quidem si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c.*

§. XIII. Proh dolor! si tanta vis est appetitus sensitivi sive Animæ, quis resistere potest hosti adeo periculoso, nos jam jam totos occupanti? Enim vero nos bono Animo esse jubet Christus Spiritum Sanctum nobis promittens *Joh.* 16. ℣. 13. *Cum venerit Spiritus ille veritatis docebit vos omnem veritatem.* Ab hoc ipso enim intellectus noster quotidie magis magisque illuminatur; imago divina maximam partem deperdita quodammodo reparatur; mysteria salutis nostræ expan-

panduntur; verbo, notitia veri Dei, & si quae alia nobis scitu necessaria sunt communicantur abunde.

§. XIV. Idem Spiritus Sanctus voluntatem nostram ita dirigit, ut faciamus quae Deo placent, omnibusque modis ea evitemus, quae lege divina prohibita sunt: *Paulus ad Philip. c. 2. ℣. 13. Deus est qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate.* Atque ita e peccatoribus & filiis irae nos facit dilectos Dei filios. Ita *Rom.* 8. ℣. 14. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei: non enim accepistis spem servitutis iterum in timorem, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater; ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod simus filii Dei.* Nimirum generatio nostra carnalis nos quidem producit homines, ast impios; verum spiritualis regeneratio nos facit fideles. Sic Jesus etiam ad *Nicodemum Joh.* 3. ℣. 5. *Amen Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est; & quod natum est ex Spiritu, spiritus est. Non mireris, quod dixi tibi: oportet vos nasci denuo.* Conferatur etiam *Paulus ad Tit. c.* 3. ℣. 4-8. Item *ad Ephes. c.* 3. ℣. 15-17.

§. XV. Nostrum est, quem accepimus, Spiritum sancte custodire, ejusque directionem stricte sequi, neque per negligentiam floccifacere, quae in nobis quotidie emendare studet; multo minus per malitiam aut contemtum resistere illius regimini, ne forte per graviora peccata offensus nos iterum deserat. Ubi enim inhabitare amplius desierit, longe deteriora fiunt omnia, satana hujusmodi occoecatos homines occupante ac secum rapiente in gehennam. Horrendum dictu templum Spiritus S. sic profanari, ut nullum excogitari possit facinus aut scelus, ad quod patrandum non facilis aut promtus sit ejusmodi homo a cacodaemone obsessus.

MEM-

MEMBRUM II.

De Ministerio Animæ vel corporis quod Menti præstat.

§. I.

Interea prætereundem haud est, Mentem nostram cum Anima in societate vivere adeo stricte, ut nec ministerio hujus carere possit. Adeo raræ sunt ideæ Mentis nobiscum natæ, ut ipsa etiam Dei notitia manca sit admodum, ut in dijudicando bono a malo, æquo vel justo ab iniquo & injusto sæpius aberremus. Oportet igitur per sensoria ea successive addiscere, quæ Menti obscura esse non possent, si modo ipsa fuerit integra. Quid ergo hominem Christianum distinguit ab ethnico, nisi revelatio Spiritus S. per verbum Dei facta? Si quis igitur hoc ipsum neque legat neque audiat, quomodo poterit veram & salvificam notitiam Dei sibi comparare? O infelices itaque quos terra produxit barbara, a cultu Dei nostri aliena, Asia, Africa & America! Ast infeliciores, qui media in Ecclesia nati athei sunt, in ipsa luce meridiana noctuarum instar cœcutientes!

§. II. Quis dubitet Menti nostræ inscriptam esse legem, quæ timorem Dei & proximi amorem nobis imperet. Ut enim nomen rectæ rationis mereatur, nihil præsumitur facere vel admittere, nisi quod bonum & justum fuerit. Sunt quædam sua natura ita bona, ut si vel maxime Deus illa non mandaverit, nihilominus justa: alia sunt adeo mala, ut etsi nulla lege prohiberentur, fieri tamen non possent, nisi a mente capto, e. gr. quis neget amorem parentibus aliisque benefactoribus? Quis licentiam sibi sumat necandi alium innocentem, cum alius quicunque me occi-

dere pari jure posset? Quam negligenter vero Mens nostra tractet distinctionem inter bona & mala, vel sola promulgatio decalogi in monte Sinai docet, quando Deus justissimus judex legem Menti hominum inscriptam, denuo in tabulis lapideis exaratam, populo suo per Mosen exhibere voluit, ut illam præ oculis habere, & ab omni oblivione vindicare possent.

§. III. Quis mundi hujus exordium totamque creationis historiam nobiscum communicare posset, nisi Spiritus S. ea nobis revelaret? Quis e diabolorum lapsu, diluvio universali, eversione Sodomæ ac Gomorrhæ similibusque exemplis, Deum esse justissimum judicem non colligat? Alia hinc inde legimus exempla misericordiæ divinæ; sed instar omnium esse potest, quod filium suum unigenitum humanam assumere naturam voluerit, ut pro nobis peccatoribus satisfacere, pati, mortemque subire posset; quod sane amoris divini testimonium nobis suggerit nullatenus contemnendum. Quis revelare nobis potuit mysterium Sacro-Sanctæ Trinitatis? & quis de resurrectione mortuorum, de salute æterna vel damnatione nos certos reddere potuit, præterquam is solus, qui omniscius & æternus est? Cum ipso autem Deo hodie colloqui amplius non datur; sufficit ergo verbum Dei, quod fallere nescit, siquidem Deus ipsa veritas est.

§. IV. Sed *naturalis homo* notante Paulo *Epist.* 1 *ad Corinth. c.* 2. ℣. 14. *non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi, & non potest intelligere quod spiritualiter examinatur; spiritualis autem judicat omnia.* Invocandus igitur est Deus O. M. ut sua gratia Mentem nostram illuminet; ut Spiritus S. non desinat cooperari, usquedum in rebus credendis sufficienter instructi simus.

§. V. Quam periculosum enim sit, Mentem nostram informari ab Anima sensitiva, nemo non videt: indulget namque hæc ipsa potius appetitui suo ita, ut de futuro vel æternitate ne cogitet quidem, si modo in hac vita bonorum omnium affluxum sentiat; quamdiu enim visibilibus oblectatur, invisibilia parum æstimat.

§. VI.

§. VI. Reliquum eſt, ut videamus quomodo ſe gerat Anima in expediundis illis, quæ Mens imperat. Factus eſt homo ad gloriam Dei, itaque adorare illum precando, vel cantando illius laudes amplificare tenetur merito. Si tunc Anima ſepoſitis omnibus aliis unice id agat, ut cum meditationibus ſacris harmonice conſpiret, recte ſe habent omnia: non infrequenter tamen obſervamus, verba ore prolata non conſentire cum cogitationibus, quas nobis etiam invitis ſuggerit vel phantaſia vel memoria. Ecce conſentientem mentem cum Anima, quando Maria mater filii Dei poſt annunciationem Gabrielis angeli præ gaudio *Luc.* 1. ℣. 46. in hæc erumpit verba: *Magnificat Anima mea Dominum, & exultavit ſpiritus in Deo ſalutari meo.* En tibi Animæ functionem in decantanda gloria Dei! En lætitiam Mentis plane ſingularem! Dum vero in hoc paſſu concurrit Mens cum corpore, eo ipſo magis magisque amplificatur gloria divini Numinis.

§. VII. Sermo alias eſt interpres animi, vel ad Dei cultum directi, vel ad proximum, vel propriæ utilitatis & neceſſitatis ergo. Nam & alios juvare poſſumus conſilio, triſtes erigere ſolatio, ignorantes informare, errantes in viam reducere &c. item noſtræ utilitati ſuccurrere, cibum potumque poſtulare, ſi fames ſitisque urgeat.

§. VIII. Ita ſolent literati ſcripto conſignare, quorum memoriam ſervare cupiunt in rebus phyſicis, hiſtoricis, mathematicis &c. Et quis enarrare poterit manuum noſtrarum opera, quæ propriæ utilitatis gratia a nobis ſuſcipiuntur in apprehendendis & colligendis, quæ nobis neceſſaria ſunt, & arcendis, quæ nobis adverſa ſunt? Nam & laborandum eſt omnibus modis, ut ſuppetat, quo nutriamur, ac hoſtium vim, ſi aliter fieri non poteſt, etiam vi repellere licet. Ita quoque ſuperiorum juſſu defendimus patriam, & ſuccurrimus aliis ope noſtra indigentibus, Mente corporis actiones ubique dirigente.

§. IX. Atque hoc eſt amicum illud conſortium, quod Mentem animamque intercedit, quamdiu homo vita fruitur. Interim paria experiuntur fata, ſeu fortuna fuerit propitia,

ſeu etiam adverſa: e. g. Mens noſtra neque fame neque ſiti premitur, ſed proprie loquendo Anima eſt, quæ voluptatem inde percipit; nihilominus ſi paulo liberalius vinum ſimilemque potum generoſiorem hauriamus, Mens quoque ipſa in ebrietatem incidit, ita ut ex loquela pariter ac reliquis actionibus ſatis appareat, Mentem ſibi non conſtare ad aliquot horas, quamdiu ſcilicet ſpiritus peregrini Animam perturbant, ut nec Mentis regimen locum habere queat.

§. X. Hujuſmodi confuſio Mentis ac Animæ multo major eſt in febribus ardentibus, malignis omnibusque morbis cum delirio conjunctis: imo extra febrem etiam haud raro deprehendimus maniacos, melancholicos, qui ad aliquot interdum annos cum cura cuſtodiendi ſunt, ne vel ſibi vel aliis violentas inferant manus. Talem vero inſaniam primum pertinere ad Animam exinde conſtat, quod bruta etiam hydrophobia ſimilique furoris genere agitentur: Mentem vero ideo excuſare velle vanum eſt, quoniam in homine obſervamus idem vitium ſeſe extendere ad ea, etiam quæ ſunt ſupra captum ſenſuum. Ut taceam talia nonnunquam occurrere, quæ neque ab animalibus brutis, neque homine fieri poſſent, niſi totam prorſus naturam everſam atque deſtructam ſtatuamus.

§. XI. Quis aquam metuat, quam ebibere poſſumus? ſunt tamen hydrophobi alii canes, alii homines: ponamus autem Animam irrationalem errore phantaſiæ craſſo reformidare quantitatem aquæ minorem, adeoque vix nocivam; cur vero mens hunc errorem phantaſiæ non corrigit? peccat igitur nihil agendo ſive connivendo. Aliter peccat Mens ulterius extendendo impreſſiones phantaſticas, & approbando errores craſſos. Ita ſolent melancholici non modo dubitare de miſericordia Dei, ſed & deſperare de ſalute æterna, quale quid in bruta cadere non poteſt. Horrendum vero dictu eſt, melancholicum ſibi ipſi vim inferre, laqueo ſe ſuffocare, enſe aut cultro ſibi ipſi vitam eripere, in aquam ſeſe præcipitare, ut ſuffocetur &c. Tale quid, h. e. ſe ipſum enecaſſe, a beſtia unquam fuiſſe factum nullibi legimus. Siquidem

lex-

lex naturæ omnium prima est, conservare ac tueri vitam propriam; si vero tale quid homines patrant, pro amentibus habentur, cum tamen deliberato animo fieri oporteat, ut extra urbem prodeant, ac flumen quærant, quo submergi possint commode; ut laqueum reperiant locumque suspensioni aptum; ut cultrum acuant, quo collo vel pectori lethale vulnus infligere valeant.

§. XII. Quapropter a vero vix aberravero, si autocheiriam talem neque ad Animam, neque ad Mentem referam, sed ad ipsum cacodæmonem: ubi enim hujusmodi melancholicus fiduciam omnem in misericordiam Dei rejicit, Spiritum S. ejusque gratiosam directionem respuit, tunc certe non feriatur diabolus, sed occupando totum hominem ita confundit, ut etiam nesciat, quid agat, justo Dei judicio sic occœcatus. Idem namque diabolus, qui in obsessis linguis ægroto nunquam cognitis loquitur, voceque ac lingua hominis utitur ad blasphemiam, eodem jure manus, pedes, imo totum hominem corrumpit non aliter, ac si Furiis agitaretur.

§. XIII. Durat alioqui hæc Mentis atque Animæ societas, quamdiu vires non defecerint corporis, nec refert, utrum amice interim conspirent, an vero invicem instar hostium lites foveant perpetuas. Vera interim ac proxima Mortis causa non datur alia, quam Animæ defectio; seu enim morbo diuturno exhauriatur totum naturæ robur, carente somno, cibique ac potus appetitu, seu violento modo sanguis profundatur. Quamdiu enim sensoria & reliqua organa recte se habent, tamdiu Mens quoque habet quod observet dijudicetque &c. ubi vero totum corpus exanime, nullam ulterius Menti præstare utilitatem potest, Mens egreditur e corpore, nulla impellente alia causa. Quemadmodum autem vita ipsa non indigebat vinculo fortiore, aut catena ferrea, qua corpus cum Mente jungeretur: ita nec in morte violentia observatur notabilis, quæ quasi cum impetu quodam partes hominis essentiales a se invicem distrahat. Quæ vero metum incutere solent, antecedentia potius sunt, quam mors ipsa, morbos pu-

ta graviores, admodum dolorosos &c. ut taceam concomitantia, imprimis pravæ conscientiæ morsus, in impiis ad horrorem incutiendum plurimum valere.

§. XIV. Possem hic finem imponere dissertationi, nisi post hanc vitam sequeretur æterna, nullatenus a Christiano vilipendenda. Infelices profecto essemus omnes, nisi Salvator noster, finitis calamitatibus nostrorum temporum, quoque nobis parasset in cœlo habitationem æternam, quam prævia morte post resurrectionem omnium mortuorum & transformationem, at conjunctione Mentis, Animæ ac corporis, finitoque extremo judicio per Omnipotentis misericordiam adsecuturi sumus; prout hæc omnia in Sacro Codice nobis sunt revelata, vid. *Hiob. c. 19. ỳ. 25-27. Matth. c. 22. Joh. c. 5. ỳ. 28. 1. ad Corinth. c. 15. &c.*

§. XV. Atque sic demum hominem clarificatum excipit æterna beatitudo, quæ pios etiam omnes in societatem cum fidelibus, cum angelis, imo cum Deo ipso recipit. Væ autem impiis, qui hac in vita leges divinas contemtui habere, suisque concupiscentiis carnalibus unice locum dare, & sanæ rationis, imo & Spiritus S. regimen illudere non dubitarunt! Hi enim, sed nimis sero, suo cum damno experientur, se a diabolo seductos esse, quos sibi miseros elegerunt socios malorum in gehenna nunquam finiendorum.

FINIS.

ECPHY-

E C P H Y S E S.

I.

Præter Mentem in corpore humano adhuc alium dari motorem internum, apprime docent ſanationes ſympatheticæ, quas Parens meus, quoties neceſſum fuit, per multos annos, Deo ſit laus, exercuit feliciter. Vid. Theatr. Sympathet. & *Inauguralis Parentis mei* de Natura Morborum Medica.

II.

Cauſam morbi ex eſu mytilorum contracti, quem vocant die Muſchel-Kranckheit, (*hactenus a nemine, quantum mihi conſtat, deſcriptam*) *latere in veſicula cujuſdam mytuli, mox ichore pellucido, mox pure quaſi digeſto, mox ſebaceo, ſingulis tamen plus minus acribus, repleta, multoties mihi demonſtravit chariſſimus meus Parens, vide Ephem. N. Cur. Dec. 2. Ann. 8. Obſ. 48. & Obſ. 194. &c.*

III.

Diagnoſis morborum eſt ſummum totius medicinæ practicæ arcanum.

IV.

Salia vegetabilium fixa ſive alcalia non ſunt unius ejuſdemque virtutis, ut hactenus putarunt chemici,

ci, ſed differunt ratione virium concreatarum, niſi fuſione nimia caſtrentur.

V.

Eſt aliquid in medicina practica, quod nec dici, nec ſcribi poteſt, ſcilicet applicatio ad individua.

HACTENUS.